

"Namazın manası, Cenab-ı Hakk'ı tesbih ve tazim ve şükürdür..." Devamıyla izah eder misiniz?

Mezkûr ifadede namazın mânası şöyle izah edilmiştir:

1. Namaz, Cenâb-ı Hakk'ı **tesbih** etmektir. Yani Allah Teâlâ'nın celâline karşı kavlen ve fiilen "**Sûbhanallah**" demektir.

2. Cenâb-ı Hakk'ı **tâzim** etmektir. Yani kemâline karşı lafzen ve amelen "**Allahû Ekber**" demektir.

3. Cenâb-ı Hakk'a **şükür** etmektir. Yani cemâline karşı kalben, lisanen ve bedenen "**Elhamdülillâh**" demektir.

Celâl denilince Allah'ın bütün celâlî isimleri kastedilmektedir; **Celil, Kahhar, Azîm, Aziz, Cebbar, Mümit, Müzill** gibi.

Cemâl denilince de bütün cemâlî isimler hatırlanır; **Rahmân, Rahîm, Muhyi, Rezzâk, Cemîl, Müzeyyin, Ğaffar, Settar, Şâfi** gibi.

Aynı şekilde **kemâl** kelimesiyle de bütün kemâlî isimlere işaret edilir; **Ehad, Samed, Hayy, Kayyum, Kadim, Bâkî, Ferd** gibi.

Üstad Hazretleri, esmâ tecellilerini anlatırken bunların birbiri içinde seyredilebileceğine özellikle dikkat çeker. "**Cemâlin gözünde celâl, celâlin gözünde cemâl**"(1) olduğunu nazara verir. Meselâ, semada celâl, zeminde cemâl hâkim ise de semânın da ayrı bir güzelliği, zeminin de yine ayrı bir haşmeti ve azameti vardır.

Çiçekte cemâl daha net görülmekle birlikte, onun yaratılması ancak Allah'a mahsus bir kemâldir de. Bunları kesin hatlarla ayırmak doğru olmaz. Ancak bazı varlıklarda yahut olaylarda **cemâl** daha hâkim olarak görünür; bazılarında **celâl**, bazılarında da **kemâl** öncelikle nazara çapar.

Bu Söz'de, namaz tesbihatıyla insanın mahiyeti arasında çok hârîka bir ilgi kurulmuştur. Nur Risaleleri'nde sıkça işlendiği gibi insanın mahiyeti "**acz, fakr ve nakstan** (kusurdan)" yoğrulmuştur. Meselâ, insan göze muhtaçtır, göz yapmaktan da acizdir. **Birincisi**, onun fakrını; **ikincisi** ise aczini gösterir. Aynı şekilde, insan ele, ayağa, kalbe, mideye, havaya, suya, aya, güneşe ve daha sayamayacağımız kadar nice şeylere muhtaçtır ve bunların hiçbirini de yapacak güce sahip değildir. Öte yandan, insanın kusuru, yani noksanlığı da sonsuzdur. *Yorulması, uyuması, unutulması, hastalanması, iradesinin cüz'i olması* onun noksanlıklarından sadece bir

kaçıdır.

Burada birkaç meseleyi izah edelim:

1. Celâline karşı kavlen ve fiilen “Sûbhanallah” deyip takdis etmek.

Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatları üçe ayrılıyor: **Celâlî** olanlar, **cemâlî** olanlar ve **kemâlî** olanlar...

Cenâb-ı Hakk'ın büyüklüğüne ve azametine işaret eden isimler **celâl** silsilesinin isimleridir. Bu isimlere misal olarak: **Kebir, Aziz, Müteâl, Cebbar, Mütekebbir, Kahhar, Celil, Müntakim** ve **Azim** isimlerini sayabiliriz. Bütün bu isimlerde ve bu isimlerin tecelli ettiği şeylerde, Allah Teâlâ'nın büyüklüğü ve azameti gözükmemektedir.

İşte namaz, Allah Teâlâ'nın celâline karşı hem dil ile hem de fiil ile **“Sûbhanallah”** deyip Allah Teâlâ'yı cümle kusurdan takdis etmektir. Yani Allah'ın büyüklüğünün bütün kusur ve noksanlardan beri olduğunu ilan etmektir. **“Sûbhanallah”** sözü, bu ilanın kavli ifadesidir. Namazın rükû, secde ve kıyamı da bu takdisin fiilen ilanıdır.

2. Kemâline karşı lafzen ve amelen “Allahû Ekber” deyip tâzim etmek.

Allah Teâlâ bütün kemâl sıfatlar ile muttasıftır. Mesela **Âlim**'dir, olmuş ve olacak her şeyi bilir. **Kadir**'dir, gücü her şeye yeter; cenneti bir çiçek kolaylığında yaratır. **Basir**'dir, her şeyi görür; hiçbir şey onun nazarından gizlenemez. **Semi**'dir, her sesi işitir; hatta kalbin en gizli sesini dahi duyar...

İşte namaz, Cenâb-ı Hakk'ın idrakten âciz kaldığımız bu sonsuz kemâline karşı tâzimidir. **“Allahû Ekber”** sözü, bu tâzimin lafzen ilanıdır. Bu lafız ile kul der ki:

“Ya Rab! Sen her şeyden daha büyüksün! Senin kudretin, ilmin, görmen, işitmen, irade etmen... nihâyetsizdir. Senin kemâlini hakkıyla anlamaktan ve idrak etmekten âcizim. Bu âcziyetimi ilan ediyorum ve kemâlinin büyüklüğüne karşı sadece **'Allahû Ekber'** diyebiliyorum.”

Namazın ef'al ve erkânı da bu tâzimin ilanıdır. Kul kıyamda ellerini bağlamış bir hâlde dururken, belini bükmüş rükûda beklerken, tevazu ile secdeye giderken ya da alnını secdeye koymuş beklerken âdetâ Allah'ın kemâline karşı tâzim eder ve mânen **“Allahû Ekber”** der.

3. Cemâline karşı kalben ve lisanen ve bedenen “Elhamdülillâh” demek.

Cenâb-ı Hak bütün güzelliklerin menbaı ve kaynağıdır. Şu âlemin bütün güzelliği, **Cemâl-i Bâkî** olan Rabbimizin cemalinin zayıf bir gölgesidir. Hatta cennet dahi bütün şaşası ve güzelliği ile birlikte o cemalin sadece zayıf bir parıltısıdır.

İşte namaz, Rabbimizin bize **cemâlî** isimleriyle muamele etmesine mukabil bir şükürdür. Bu şükür hem “**Elhamdülillâh**” sözünde hem de namazın ef'al ve erkânında mevcuttur.

Şu hadis-i şerif de namazın nasıl bir şükür olduğunu beyan buyurmaktadır:

"Her birinizin her bir eklemi için günde bir sadaka vermesi gerekir. İşte bu sebeple her tesbih bir sadaka, her hamd bir sadaka, her tehlîl (**ilâ ilâhe illallah** demek) bir sadaka, her tekbîr bir sadaka, iyiliği tavsiye etmek sadaka, kötülükten sakındırmak sadakadır. Kuşluk vakti kılınan iki rek'at namaz bunların yerini tutar."(2)

Dipnotlar:

(1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Onuncu Risale.](#)

(2) bk. Müslim, Müsâfirîn 84, Zekât 56. Ayrıca bk. Buhârî, Sulh 11, Cihâd 72, 128; Ebû Dâvûd, Tatavvu` 12, Edeb 160.